

ÖZEL BİR KOLEKSİYONDAN BİR GRUP ANAZARBOS SİKKESİ

Fatih ERHAN*

ÖZET

Antik Kilikia kentlerinden biri olan Anazarbos (Anavarza veya Dilekkaya), günümüz Çukurova'sında, Ceyhan (Pyramos) Nehri'nin yaklaşık 8 km. batısında yer alır. Kentin kalıntıları, Adana İli, Kozan İlçesi'nden 30 km. uzakta olan Dilekkaya Köyü sınırları içerisinde, 220 m. yüksekliğindeki kayalığın bitişiğinde, 100 hektarlık bir alana yayılmıştır.

Anazarbos ve çevresi hakkında ilk tarihsel bilgiler, M.Ö.1. Yy.'a ait **ANAZAPBEΩN** yazıtlı sikkelerden elde edilmektedir. Bu sikkeler, yüzyılın ikinci yarısında, doğu Kilikia'nın büyük bir kısmını hakimiyeti altında bulunduran I. Tarkondimotos döneminde kullanılmıştır. Anazarbos, M.Ö. 19 yılında Tarkondimotos'un oğlu (II. Tarkondimotos Philopator) tarafından onartılmıştır. Aynı yıl kent, Caesarea veya Caesarea ad Anazarbum adıyla bir Roma kenti olarak yeniden kurulmuştur. Bu yıl, sonraki Roma Eyalet sikkelerinin era tarihi olarak kabul edilir.

Bu makalede, Roma İmparatorluğu döneminde Anazarbos'ta basılmış (Domitianus M.S. 81 – 96 / I. Valerianus M.S. 253 – 260), özel bir koleksiyona ait 22 adet sikke incelenmiştir. Anazarbos üç yüzyıl boyunca Roma'nın doğu seferleri için bir konaklama merkezi görevi yapmış ve M.S. 3. Yy'ın ortalarına kadar, oyunlar (spor karşılaşmaları ve festivaller) ve imparator ziyaretleri ile ilişkili, anı konulu çok sayıda sikke basılmıştır. İmparator I. Valerianus'un I. Şapur tarafından M.S. 260'da esir alınmasından sonra, kentte sikke basımı sona ermiştir.

Anahtar Kelimeler: Anazarbos, Kilikia, Roma Eyalet Sikkeleri

ABSTRACT

Anazarbos (Anavarza or Dilekkaya as known in Turkish) was an ancient Cilician city, situated in the Çukurova (eastern Cilicia) region about 8 km. northwest of the Ceyhan River (= Pyramos). The ruins, located within the boundaries of the Dilekkaya Village, 30 km south of Kozan township, span an area of 100 ha. at the foot of 220-meter high ridge.

The coins with the **ANAZAPBEΩN** ethnic from the 1st century BC are the first historical records on Anazarbos and its vicinity. They were issued during the second half of the first century BC, when Tarkondimotos I ruled most of eastern Cilicia. Anazarbos was restored to the son of Tarkondimotos (Tarkondimotos II Philopator) in 19 BC. The city was refounded as a Roman city, Caesarea or Caesarea ad Anazarbum, the same year and subsequent Roman Provincial coins bear an era date starting in 19 BC.

In this article, 22 coins from a private collection, minted during the Roman period in Anazarbos (Domitian 81 - 96 / Valerian I 253 - 260) were examined. Anazarbos served for three centuries as a staging ground for Roman campaigns in the East, and issued a

---

* Arş.Gör.Dr., Çukurova Üniversitesi, Fen – Edebiyat, Arkeoloji,
ferhan@cukurova.edu.tr

prolific series of Roman coins with commemorative themes, often related to games and imperial visits, up to the middle of the third century. After the capture of Valerian I by Shapur the Great in AD 260, the mint permanently ceased operations.

Key Words: Anazarbos, Cilicia, Roman Provincial Coins

Giriş

Anazarbos kenti, Antik Çağ'da Kilikia Bölgesi'nin pedias (Strabon, 2005, XIV, 5, 1 vd.) kısmının sınırları içerisinde kalan günümüz Çukurova'sında, Adana İli'nin Kozan İlçesi'ne bağlı Dilekkaya Köyü'nde (1960'lı yıllara kadar Anavarza) yer alır (Şekil 1). Bölgedeki diğer antik kentlerin aksine, nehirlerin nispeten uzağında kurulmuş olan kent, doğal bir kayalık üzerindeki akropolis ve hemen batısındaki düz alan yerleşmesinden oluşur.

Günümüzde büyük ölçüde toprak altında olan antik kentin kalıntıları (Şekil 2), kayalık üzerindeki geç dönem kalesi, Kaya Kilisesi, Havariler Kilisesi ile ovalık kısımdaki su kemerleri, kent suru, zafer takı, sütunlu yol, gymnasium, tapınak, tiyatro, nekropolis, stadion, hippodrom ve işlevi henüz tespit edilemiş çeşitli yapılardan oluşmaktadır (Gough, 1952, s. 99 vd.; Giorgi, 2011, s. 127).

Kentte, Adana Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü tarafından 1970 yıllardan itibaren yapılmış olan bir kaç sondaj çalışması dışında, 2012 yılına kadar sistemli bir kazı yapılmamıştır. Bu yıldan itibaren ise, Adana Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü başkanlığında kentin anıtsal kapısı ve sütunlu caddesinde daha kapsamlı kazı ve restorasyon çalışmaları başlatılmıştır.

Şu ana kadar yapılan araştırmalarda, Anazarbos isminin kaynağı ve anlamı tespit edilememiştir. Ancak, M.Ö. 19 yılından itibaren basılmaya başlayan **KAICAPEΩN TΩN ΠΠOΣ TΩ ANAZAPBΩ** (Anazarbos yanındaki Kaisareia) yazıtlı sikkelerden anlaşıldığı kadarıyla, kayalık daha önce de Anazarbos adıyla anılmaktaydı.

Anazarbos'un tarihi bazı bilim insanlarına göre, Orta Tunç Çağı (Giorgi, 2011, s. 127) veya Geç Assur (Ergeç, 1994, s. 86) dönemlerinde başlamaktadır. Buna rağmen, bahsi geçen dönemler dahil, kentin daha sonraki Syennesis Hanedanlığı, Geç Babil Krallığı, Pers Satraplığı, III. Aleksandros / Diadokhlar ve Seleukos Krallığı dönemlerindeki varlığını kesin olarak kanıtlayacak bilgilere sahip edilmiş. Kentin Roma İmparatorluğu dönemi öncesine ait varlığının tek ve kesin kanıtı ise, M.Ö. 1.Yy.'a ait **ANAZAPBEΩN** yazıtlı, otonom baskı bronz sikkelerdir (Gough, 1952, s. 93). Bütün bu bilgiler ışığında, Sayar'ın da belirttiği gibi (Sayar, 1999b, s. 201 vd.), kentin Hellenistik Dönem'den Roma Dönemi'ne geçiş sürecinde iskan edildiğini söylemek mümkündür.

Anazarbos Sikkeleri:

Şu ana kadar yapılan araştırmalarda, Anazarbos'un M.Ö. 1. Yy. ile M.S. 260 yılları arasında sikke bastığı tespit edilmiştir. Kentte sikke basımı, iki ana döneme ayrılabilir. Bunlar Otonom Dönem (M.Ö. 1.Yy. - M.Ö. 19) ve Yarı Otonom Dönem'dir (M.Ö. 19 - M.S. 260).

a) Otonom Dönem (M.Ö. 1.Yy. - M.Ö. 19):

Anazarbos kentinin bilinen en eski tarihli sikkeleri M.Ö. 1.Yy.'a tarihlenen ve yerel Tarkondimotos Krallığı zamanında basılmış olduğu tahmin edilen **ANAZAPBEΩN** yazıtlı otonom sikkelerdir (Head, 1991, s. 716).

b)Yarı Otonom Dönem (M.Ö. 19 - M.S. 260):

M.Ö. 19 yılında, II. Tarkondimotos Philopator (M.Ö.20 - M.S.17) tarafından kentin adının Augustus'u onurlandırmak amacıyla, 'Caesarea' olarak değiştirilmesiyle, sikkeler üzerinde **ANAZAPBEΩN** ve **KAICAPEΩN** yazıtları birlikte kullanılmaya başlanmıştır. Aynı zamanda kentin 'era'sı olarak kabul edilen bu yıldan, imparator Commodus dönemine (M.S. 177 – 192) kadar bu iki isim birlikte kullanılmıştır. Bu dönemden M.S. 260 yılına kadar ise, 'Anazarbos' ismi yeniden yalnız olarak kullanılmıştır.

M.S. 17 yılında II.Tarkondimotos'un ölümü üzerine, imparator Tiberius (M.S. 17 - 34) krallığa son verip, kenti Suriye Eyaleti'ne bağlamıştır (Sayar, 1999b, s. 209-10). Bu gelişmeyle birlikte, Anazarbos'un Tarkondimotos Krallığı hakimiyetindeki yarı otonom sikke darbının sona erdiği kabul edilmektedir.

Kentin Roma İmparatorluk Dönemi yarı otonom baskılarınının ise, imparator Claudius döneminde (M.S. 41 – 54) başladığı ve dolayısıyla darphanenin de yine bu dönemde kurularak, faaliyetini düzenli ve kesintisiz olarak İmparator Gallienus (M.S. 253 - 268) dönemine kadar sürdürdüğü tahmin edilmektedir (Head, 1991, s. 716).

Temel birimi 'assarion' olan Roma İmparatorluğu dönemi kent sikkeleri üzerine bu güne kadar yapılmış olan çalışmalarda, ağırlık ve çap konusunda tam bir standart oluşturulamamıştır (Arslan, 1998, s. 98). Kentin Roma dönemi baskılarında genellikle tarih yer alırken, değer işaretlerine rastlanmamaktadır (Tahberer, 2005, s. 64).

Kentin sikkeleri, yazıt ve tipler açısından oldukça zengindir. Özellikle ΓB ve ΓΓ rakamlı kalıpların kullanılmasında Anazarbos bir ilki başlatmıştır (Arslan, 2000, s. 60). Septimius Severus (M.S. 193 – 211) zamanında, M.S. 198/199 ve M.S. 204/205 tarihlerinde, iki kez 'imparator kültü tapınağını bulundurma' hakkı olan 'neokoros' unvanını almış olan (Sayar, 1999b, s. 213) kentin sikkelerinde, ΓB rakamları görülür. İmparator Traianus Decius (M.S. 249 - 251) dönemi sikkelerinde ise, ΓB rakamları yerine ΓΓ rakamlarının kullanılması, kentin üçüncü 'neokoros' unvanını aldığını gösterir. Yine, Anazarbos'a Septimius Severus tarafından M.S. 204/205 yıllarında verilen ve Caracalla Dönemi ile uygulamaya konulan 'metropolis' unvanı, ilk kez Plautilla (M.S. 188/9 – 212) tasvirli bir sikke yazıtında görülür (Arslan, 2000, s. 60).

Özellikle Caracalla dönemi sikke yazıtları, kentin bu dönemde Kilikia Pedias içerisindeki lider konumunu ve spor faaliyetleri ile kültürel alanlardaki etkinliklerini en ayrıntılı biçimde yansıtmaktadır. Macrinus dönemine (M.S. 217 - 218) gelindiğinde ise, alınan onur sıfatlarının sayısı artmıştır (Arslan, 2000, s. 60). İmparatorlar Elagabalus (M.S. 218 – 222) ve Alexander Severus (M.S. 222 – 235) dönemlerinde, sikke yazıtlarındaki çeşitlilik daha da artmış ve bu durum, kentin Roma'nın Doğu seferlerinden kaynaklanan bölgedeki lider konumu nedeniyle, I. Valerianus (M.S. 253 – 260) dönemine kadar sürmüştür.

Anazarbos sikkeleri arka yüz tipleri açısından oldukça zengindir. Başlıcaları, tanrı ve tanrıça kültleri, imparator kültü tapınımı, mitolojik konulu sahneler, alınan onur sıfatları ve düzenlenen spor karşılaşmaları ilgili konulardır (Arslan, 1998, s. 99; Head,1991, s. 717).

Katalogdaki Sikkelerin Genel Değerlendirmesi**

İmparatorlar Domitianus (M.S. 81 - 96) ve Antoninus Pius (M.S. 138 – 161) dönemlerine ait olan 1 ve 2 no'lu sikkelerin ön yüzlerinde imparatorların defne ve ışın taçlı başları yer alırken, arka yüzlerinde örtülü ve kuleli sur taçlı Kent Tanrıçası (Antiokheia Tykhe'si) başı yer alır. Yine, imparator Macrinus (M.S. 217 – 218) dönemine ait olan 5 no'lu sikkenin ön yüzünde imparatorun defne taçlı başı yer alırken, arka yüzünde kayalıkta oturan ve ayaklarının altında nehir tanrısı Pyramos yer alan Kent Tanrıçası, zafer tanrıçası Nike tarafından kendine ganimet sunulurken tasvir edilmiştir. III. Gordianus (M.S. 238 – 244) döneminde basılmış olan 15 no'lu sikkenin ise, ön yüzünde imparatorun ışın taçlı ve giyimli büstü yer alırken, arka yüzünde kayalıkta oturan Kent Tanrıçası, ayaklarının altında Pyramos ile tasvir edilmiştir.

Tykhe, eski Yunan pantheonunda şans ve kader tanrıçasıdır (Herzog – Hauser, Ziegler, 1943, s. 1646). Homeros destanlarında adı geçmeyen ve mithosu olmayan tanrıça, Hesiodos'un 'Theogonia'sında, Okeanos ve Tethys'in kızı olarak geçer (Hesiodos, 1991, 346 – 362). Antik Çağ'da Tykhe'nin kralların, devletlerin ve kentlerin kaderlerine hakim olduğuna inanılırdı.

Bu sikkelerde görülen Tykhe tasvirleri ise, tanrıçanın "Kent Tanrıçası" olarak literatüre girmiş olan kent kişileştirmesidir (Erhan, 2014, s. 431-33). Lysippos'un öğrencilerinden Sikyon'lu Eutykides'in yapmış olduğu 'Antiokheia Tykhe'si' heykelinin kökenlik ettiği bu tip, Kent Tanrıçası olarak, Tykhe'den tamamıyla farklı ikonografi ve karakter yapısıyla, M.Ö. 2. Yy.'dan Roma İmparatorluğu'nun sonuna kadar Kilikia bölgesi sikkelerinde en çok tasvir edilen tiplerden biri olmuştur (Erhan, 2014, s. 509).

İkonografik olarak, Antiokheia Tykhe'sinin baş kısmının tasvir edildiği 1 ve 2 no'lu sikkelerdeki tip, bölgede Seleukos Krallığı'nın son dönemi ve sonraki iki yüzyıl boyunca, bazen örtülü, bazen örtüsüz, neredeyse bütün Kilikia kentlerinin sikkelerinin ön yüzlerinin vazgeçilmez tipi olarak, varlığını Roma İmparatorluğu döneminin son evrelerine kadar sürdürmüştür. Tanrıçanın bu baş ve büst tasvirleri, genel olarak kentlerin, özelde de Anazarbos kentinin bağımsızlığını simgelemektedir (Erhan, 2014, s.508). Tanrıçanın oturan tasvirleri ise, doğrudan kentlerin kendisini temsil etmektedir. Dolayısıyla, 5 ve 15 no'lu sikkelerdeki görülen tasvirler, Anazarbos kentinin kendisini simgelemektedir.

Yine, aynı sahnede, Kent Tanrıçası'nın ayakları altında nehir tanrısı Pyramos (Ceyhan) tasviri yer alır. Eski Yunan inancında su kültü önemli bir yer tutmaktaydı. Bu bağlamda, nehirler de bazen hayvan (theriomorphik), bazen insan (antropomorphik) veya bazen de ikisinin karışımı bir ikonografiyle kişileştirilmişlerdir (Altınoluk, 2010, s. 7). Homeros'a göre denizler, nehirler ve su kaynakları Okeanos'un çocuklarıdır. Yazar, Ilias adlı eserinde, boğaya benzettiği (Homeros, 1999, XXI, 239) Skamandros (Karamenderes) gibi bazı nehirleri ise, Zeus'un oğlu olarak göstermiştir. Hesiodos ise,

---

** Çalışmaya konu sikkeler, Roma İmparatorluğu döneminde, imparatorlar Domitianus (M.S. 81 - 96) - I. Valerianus (M.S. 253 - 260) dönemlerini kapsayan zaman dilimine ait, 22 adet, bronz, yarı otonom Anazarbos sikkesidir. Katalogda sikkelerin ağırlıklarına yer verilmiş, resimler özgün boyutlarında kullanıldığı için çap belirtilmemiştir. Ayrıca, sikkelerde magistrat isimleri ve kontrmarklar yer almamaktadır.

'Theogonia'sında, bunların Okeanos ve Thetys'in oğulları olduğunu belirtir (Hesiodos, 1991, 337 – 345).

Kilikia Pedias'ta Kydnos (Berdan), Saros (Seyhan) ile birlikte Pyramos (Ceyhan) nehirleri kişileştirilmiş ve tapınım görmüştür. Bu tanrılardan Anazarbos'ta tapınım görenleri Pyramos (Ceyhan) ve Oresibelos'tur (Sayar, 1999a, s. 144). Nehir tanrılarının, yalnız tasvirlerinin yanında, 5 ve 15 no'lu sikkelerde de olduğu gibi, Kent Tanrıçası'nın ayakları altında, tanrıça ile birlikte, kentle birlikte yanındaki veya yakınındaki nehri temsilen tasvir edilmişlerdir.

İmparatorlar Marcus Aurelius (M.S. 161 – 180) ve Commodus (M.S. 177 – 192) dönemlerine ait 3 ve 4 no'lu sikkelerin ön yüzlerinde, imparatorların baş ve defne taçlı büstleri yer alırken, arka yüzlerinde dekastil tapınak cephesi tasvir edilmiştir.

Kilikia bölgesi sikkelerinde, yalnız Roma İmparatorluğu döneminde görülen tapınak tasvirleri, genellikle kentte kültü kurumsallaşmış tanrı, tanrıça ve kişileştirmelerle ilişkilidir. Buna rağmen, 3 ve 4 no'lu sikkelerde görülen tapınak tasvirlerinin hangi kültle ilişkili olduğu bilinmemektedir. Ancak, sikkelerde herhangi bir tanrı, tanrıça ve kişileştirmeye işaret eden yazıt veya tasvirlerle rastlanmaması, bu tasvirlerin kentte varlığı bilinen imparator kültü ile ilişkili olabileceğini akla getirmektedir (Erhan, 2014, s. 966).

İmparator Elagabalus (M.S. 218 – 222) dönemine ait 6 no'lu sikkelerin ön yüzünde imparatorun defne taçlı ve giyimli büstü yer alırken, arka yüzünde amphoradan kura çeken atlet tasvir edilmiştir.

Antik Çağ'da spor müsabakalarında dereceye giren atletler, içinde çeşitli hediyelerin bulunduğu bir ödül vazosu ile ödüllendirilmekteydiler. Anazarbos'ta bu ödül vazoları, yine aynı imparator dönemine ait, ön yüzünde başının yer aldığı 9 no'lu sikkelerin arka yüzünde, agonistik masa üzerinde bir adet; imparator Valerianus (M.S. 253 – 260) dönemine ait, ön yüzlerde imparatorun defne taçlı ve giyimli büstlerinin yer aldığı 20 ve 21. no'lu sikkelerin arka yüzlerinde altışar adet ve ışın taçlı ve giyimli büstünün bulunduğu 22 no'lu sikkede, üç aslan ayaklı agonistik vazo üzerinde bir tane olmak üzere tasvir edilmiştir.

Ödül vazosu, Antik Çağ'da çeşitli amaçlarla düzenlenmiş olan festivallerdeki spor müsabakalarında başarılı olan atletlere verilen ödüllerden biridir. 'Agon' ise, yarışmacıların ve seyircilerin bir oyun için bir araya geldikleri toplantılara verilen addır (Erol - Özdizbay, 2011, s. 13). Yunan dünyasında yarışmaların yapıldığı bu festivallerin pek çoğunun kökeni tarım ya da tanrı ve kahraman kültleri ile ilişkilidir. Ancak agon'ların ortaya çıkışının cenaze törenleriyle bağlantılı olduğu da kabul gören bir düşüncedir (Erol - Özdizbay, 2011, s. 17).

Bu tasvirler, sikkelerin ait olduğu imparatorlar dönemindeki 'agon'larla ve genellikle bu kapsamda düzenlenen spor müsabakalarıyla ilgilidir. Özellikle M.S. 3. Yy.'da Roma İmparatorluğu'nun Doğu seferleriyle orantılı olarak, bu tasvirlerin de sayısı artmıştır.

Yine, imparator Elagabalus dönemine ait 7 ve 8 no'lu sikkelerin aynı kalıp olan ön yüzlerinde, imparatorun demiourgos taçlı ve giysili büstü yer alırken, arka yüzlerinde ise, yanında tropaion bulunan togalı imparator, elindeki phiale ile sunu yaparken tasvir edilmiştir. Bu sikkeler, Elagabalus'un M.S. 221'de yılın iki 'demiourgos'undan biri olması ilişkili olarak (Gough, 1952, s. 97), bu olayı kutlamak için bastırılan hatıra sikkelerden olmalıdır.

Demiourgos, eski Yunan toplumunda genel işler yapan işçi anlamında kullanılmaktadır. Homeros, 'Odyssea'sında, bunlardan "tanrı sözcüsü" olarak bahseder ve bunların kahinler, hekimler, marangozlar, ozanlar olduklarını söyler (Homeros, XVII, 380-385). Roma'da ise, yargı ve yürütme yetkilerini elinde bulunduran en yüksek yöneticiye verilen addır. Bu dönemde, Demiourgia adıyla bir kadın şeklinde kişileştirilmiştir (Erhan, 2014, s. 848).

Anazarbos'taki Demiourgos Ofisi'nin varlığı ise, imparator Domitianus döneminden itibaren bilinmektedir (Gough, 1952, s. 97). Demiourgolar, Roma İmparatorluğu döneminde yönetim ile ilgili görevlerinin yanı sıra, İmparator kültürünün rahiplik görevlerini de üstlenmişlerdir. Bu sikkelerdeki togalı Elagabalus tasvirleri, imparatorun demiourgos olarak sunu yapmasını konu almıştır.

İmparator Alexander Severus (M.S. 222 – 235) dönemine ait 10, 11 ve 12 no'lu sikkelerin ön yüzlerinde imparatorun defne taçlı ve giyimli büstü ve ışın taçlı başı yer alırken, arka yüzlerinde ise, biga üzerinde, tropaion tutan Nike tasvir edilmiştir. Ayrıca Nike, III. Gordianus dönemine ait 15 no'lu sikkede de Kent Tanrıçası ve Pyramos ile birlikte tasvir edilmiştir.

Nike, eski Yunan pattheonunda zaferi simgeleyen tanrıçadır (Grimal, 1997, s. 542). Hesiodos'a göre Pallas'la Okeanos'un kızı Styks'ten doğmadır. Kardeşleri Zelos, Kratos ve Bia'dır. Zeus, Titanlar'a karşı mücadeleye girdiği zaman tanrılardan yardım istemiş ve Nike iki kız kardeşiyle yardıma gelmiştir. Bu durumdan memnuniyet duyan Zeus, Hesiodos'un 'Theogonia'sına göre, bundan sonra onları Olympos'a yanına almıştır (Hesiodos, 1991, 382 – 404).

Bu sikkelerdeki Nike tasvirleri, imparator zamanında kazanılmış zafere işaret etmektedir. Nitekim imparator, M.S. 230 - 233 yılları arasında Sasani kralı I. Ardaşır ile karşı karşıya gelmiştir. Herodianus'a göre (Herodianus, 1967, VI. 5. 1 - 6. 6) bu mücadelede ne Sasaniler (Roma antik kaynaklarında Persler ya da Parthlar olarak aktarılmaktadır) ne de Romalılar bir üstünlük elde etmiştir. Perslerin, sadece hayatta kalan insan sayısı bakımından üstün görünmesine karşın, birçok kaynak Alexander Severus'un Roma'ya zaferle dönüşünden bahsetmektedir (Bilgiç, 2012, s. 27). Dolayısıyla 10, 11 ve 12 no'lu sikkelerdeki tasvirler, imparatorun bu seferden zaferle dönüşünü temsil ediyor olmalıdır.

Aynı şekilde, III. Gordianus dönemine ait 15 no'lu sikkede, Kent Tanrıçası'na ganimet sunarken tasvir edilmiş olan Nike de, bu imparator döneminde kazanılmış bir zafere işaret etmektedir. Nitekim imparator, M.S. 243 yılında, Sasani ordusuna karşı bir zafer kazanmıştır (Bilgiç, 2012, s. 27). Her ne kadar III. Gordianus, Reseiana'da Sasani kralı I.Şapur'a karşı yapılan bu savaşı kazanmış olsa da, bu zaferden sonra ölmüştür (Kaya, 2005, s.164-5). Bu sikkede tasvir edilen sahnede, Nike'nin ganimeti Anazarbos'u temsilen Kent Tanrıçası'na sunması, kazanılan zaferin yanı sıra, kent in bu seferde önemli bir rol oynadığını da işaret etmektedir.

Yine Alexander Severus dönemine ait olan 13 no'lu sikkenin ön yüzünde imparatorun defne taçlı başı yer alırken, arka yüzünde iki panter tarafından çekilen biga içerisinde Dionysos tasvir edilmiştir.

Antik Yunan pantheonunda şarap tanrısı olan Dionysos, Zeus ile Thebeai Kralı Kadmos'un kızı Semele'nin oğludur. Homeros tarafından tanrı kabul edilmeyen, Hesiodos'da da adı çok az geçen Dionysos, Euripides (Euripides, 2003, 13-14; 54-55) ve Arrianos'ta (Arrianos, 1945, V, 1, 2), Anadolu kökenli bir Lydia - Phrygia tanrısı

olarak geçer (Öztürk, 2010, s. 41 vd). Olympos'a giren tanrıların sonucusu olmasına rağmen, kültü çok yaygındır.

Antik Çağ'da tarımın oldukça geliştiği bilinen Anazarbos'ta, bağcılık önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda, sikkede yer alan Dionysos tasviri, tanrının Anazarbos'taki kültüne işaret etmektedir. Aynı zamanda bu tasvirin imparator kültü ile de ilişkili olması da muhtemeldir. Nitekim, Kilikia Pedias kentlerinde bulunmuş adak yazıtlarından, Roma imparatorlarının tanrı ve tanrıçalarla ve özellikle ürün ve bereket tanrıları olan Dionysos ve Demeter'le özdeşleştirildikleri anlaşılmaktadır. Dionysos - Demeter çiftinin imparator kültü ile doğrudan ilişkilendirilmesinin Kilikia Pedias antik kentlerinin imparatorlardan çeşitli ayrıcalıklar elde etmek amacıyla uyguladıkları bir yöntem olduğu anlaşılmaktadır (Sayar 1999a, s. 142).

Alexander Severus dönemine ait 14 no'lu sikkenin ön yüzünde, imparatorun ışın taçlı başı yer alırken, arka yüzde diademli Zeus başı tasvir edilmiştir.

Anazarbos sikkelerinde Zeus tasviri, kentin en erken tarihli **ANAZAPBEΩN** yazıtlı otonom baskılarında, defne taçlı başıyla görülür (Sayles, 2000, s. 124-125). Tanrının en sık karşılaşılan tipi ise, Anazarbos kayalığı önünde tasvir edilen Zeus Olybris'tir.

Kilikia bölgesinde, özellikle Hellenistik Dönem'den itibaren, yaygın olarak tapınım gören Zeus kültü, Anazarbos'da dağ tanrısı olarak Zeus Olybris, Zeus Olympos, Zeus Hypsistos; doğa tanrısı olarak Zeus Keraunios, Zeus Halazeos, Zeus Soter Uranius ve bereket tanrısı olarak, Zeus Kronos yaygın olarak karşımıza çıkmaktadır (Sayar 1999a, s. 132 vd.). Sikkede yer alan bu tasvir, tanrının Anazarbos'taki kurumsallaşmış kültüne işaret etmektedir.

I.Philippus (M.S. 244 – 249) dönemine ait olan 16 no'lu sikkenin ön yüzünde, imparatorun ışın taçlı büstü yer alırken, arka yüzde amphora içerisine çakıl taşı atan Koinoboulion tasvir edilmiştir.

Koinoboulion (Gaebler, 1929, s. 313-321), eyalet genel meclisinin kişileştirmesidir. Kilikia bölgesinde Roma İmparatorluğu dönemi Tarsos ve Anazarbos sikkelerinde tasvirleri görülür (Ziegler, 1985, s. 60 vd.). Sikkelerde ayakta duran ve tahtta veya kayalıkta oturan bir kadın olarak, uzun giyimli, genellikle başına kalathos ve elinde cornucopia ile tasvir edilir. Oturan tiplerinde, meclisi temsilen, yanındaki urneye (veya amphora) oy kullanırken tasvir edilir (Erhan, 2014, s. 608). Dolayısıyla, sikkede yer alan tasvir, I. Philippus dönemindeki eyalet meclisi toplantısına işaret etmektedir. Bu tasvirin Tarsos dışında Anazarbos'ta da yer alması, kentin eyalet meclisindeki ağırlığının bu dönemde iyiden iyiye artmış olduğunu göstermektedir.

İmparatorlar II. Philippus, caesar (M.S. 244 – 249) ve Volusianus (M.S. 251 – 253) dönemlerine ait 17 ve 18 no'lu sikkelerin ön yüzlerinde imparatorların defne taçlı ve giyimli büst ve defne taçlı başları yer alırken, arka yüzlerinde, globus üzerinde capricornus tasvirleri yer alır.

Capricornus, astronomide ve astrolojide Oğlak Takımyıldızı'na verilen addır. Kökeni Babil'lere kadar dayanan bu simge, burçlarla ilgili Zodiak çemberindeki sembollerden biridir. Babillilerin yaratıcı ve bilgelik tanrısı Ea'ya benzer bir ikonografide tasvir edilmiştir. İkonografisi, Oğlak Takımyıldızı'na ait yıldızların gökteki dizilişlerinden türemiştir. Capricornus, sanat eserlerinde ön kısmı keçi, arka kısmı balık şeklinde tasvir edilir.

Kilikia sikkelerinde yalnızca pedias kısmındaki kentlerde görülen capricornus tasvirlerinin, bölgeye Kommagene Krallığı Dönemi'nde (M.S. 38 - 72) Kuzey Suriye'den taşınmış olması muhtemeldir. Nitekim, bu krallığa ait sikkelerde capricornus, en çok tasviri yapılan tiplerden biridir. Zodiak işaretlerinin kökeni ise, muhtemelen, önceki dönemlerde aynı topraklarda hüküm sürmüş olan Babiller'e dayanmaktadır (Erhan, 2014, s. 802-3).

İmparator I.Valerianus (M.S. 253 – 260) dönemine ait 19 no'lu sikkenin ön yüzünde imparatorun defne taçlı ve giyimli büstü yer alırken, arka yüzde imparator ve oğlu imparator Gallienus (M.S. 253 – 268) sella curulisinde otururken tasvir edilmiştir.

Baba ve oğul imparatorlar, M.S. 253 – 260 yıllarında, Roma İmparatorluğu'nu birlikte yönetmişlerdir. Sikkedeki tasvir, ikilinin birlikte yönetimi ile ilgilidir ve imparatorların kente verdiği önemi göstermek için, siyasi bir amaçla kullanılmıştır. Zira bu dönem, Doğu'daki Sasani tehlikesinin iyice arttığı bir süreçtir. İmparatorlar bu yolla, kentin bağlılığını artırmaya çalışmışlardır. Bütün bunlara rağmen, I. Valerianus M.S. 260 yılında Edessa yakınlarında Sasani kralı I. Şapur'a yenilmesini engelleyememiştir. Bu tarihten sonra Roma'nın bütün Doğu eyaletleri Sasanilerin denetimine girmiştir (Bilgiç, 2012, s. 29-30).

Sonuç olarak, Roma İmparatorluğu dönemi Kilikia'sının Tarsos'la birlikte en önemli kenti olan Anazarbos'a ait sikkeler, kentin özellikle M.S. 3. Yy.'da imparatorluk için önemini gösterir niteliktedir. Bu dönemdeki Parth/Sasanilere karşı yapılan Doğu seferlerinde bir üs görevi gören kent, bu siyasi durumdan ziyadesiyle faydalanmış ve imparatorlar nezdinde bazı imtiyazlar elde etmiştir. Bunun sonucu olarak, elde edilen unvanlar, düzenlenen oyunlarla ve kültle ilgili kentin zengin bir sikke tipi çeşitliliği ortaya çıkmıştır.

KAYNAKÇA

Antik Kaynaklar:

- Arrianos. (1945). *Anabasis of Alexander*, The Loeb Classical Library, Harvard University Press, London.
- Euripides. (2003). *Bakkhalar*, (Çev. S. Eyuboğlu), Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- Homeros. (2000). *Odyseia*, Çev. A. Erhat, A. Kadir, İstanbul, Can Yayınları.
- Homeros. (1999). *İlyada*, (Çev. A. Erhat, A. Kadir), Can Yayınları, İstanbul.
- Herodianus, (1967). *Ab Excessu Divi Marci*. (Ed. K. Stavenhagen) Herodiani ab excessu divi Marci libri octo. Leipzig: Teubner, 1922 (repr. Stuttgart: 1967).
- Hesiodos. (1991). *Theogonia*, (Çev. S. Eyuboğlu, A. Erhat), *Hesiodos Eseri ve Kaynakları*, TTK Yayınları, Ankara.
- Strabon. (2005). *Geographika. Antik Anadolu Coğrafyası. Kitap: XII – XIII – XIV.*, (Çev. Adnan Pekman), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

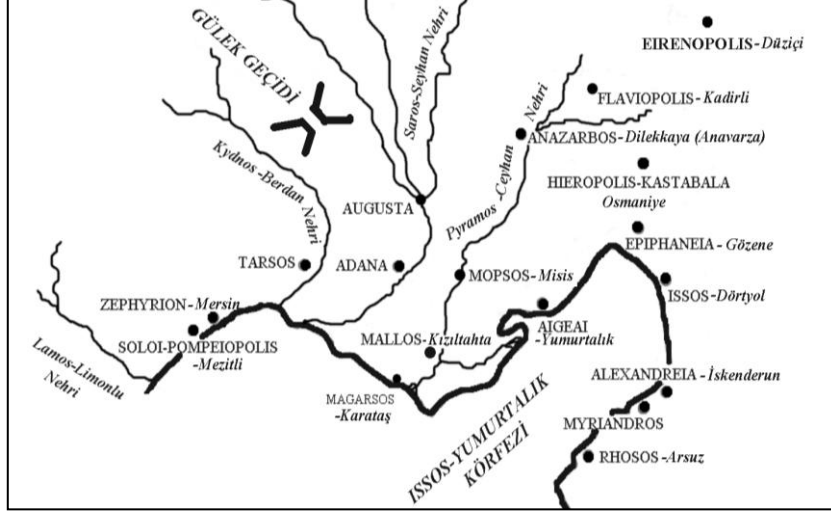
Modern Kaynaklar:

- Altınoluk, Z.S. (2010). *Eskiçağ'da Irmak Tanrıları (Türkiye Trakyası ve Anadolu)*, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul.
- Arslan, M. (2000). Anadolu Medeniyetleri Müzesi Koleksiyonlarındaki Anazarbus Sikkeleri, *Türk Arkeoloji ve Etnoğrafya Dergisi, Sayı 1*: 57-70.
- Arslan, M. (1998). Anadolu Medeniyetleri Müzesi Koleksiyonlarındaki Anazarbus Sikkeleri, *OLBA I*: 97-119.

- v. Aulock, H. (1966-68). *Sylloge Nummorum Graecorum. Deutschland. Sammlung v.Aulock. Kilikien*, Berlin.
- Bilgiç, E. (2012). M.S. III. Yüzyıl Roma-Sasani İhtilaflarına İlişkin Bir Değerlendirme: Pers Kralı I. Şapur'un Roma İmparatoru Valerianus'u Esir Alması, *Mediterranean Journal of Humanities*, II/2: 25-34.
- De Giorgi, A. U. (2011). Hellenistic Founders, Roman Builders: Anazarbos in Cilicia, *Hellenismus in der Kilikia Pedias*, BYZAS, 14: 121-138.
- Ergeç, R. (1994). Anavarza Nekropolü, 1993 Yılı Anadolu Medeniyetleri Müzesi Konferansları, Ankara: 86-95.
- Erhan, F. (2014). *Antik Çağ Kilikia Sikkelerinde Dinsel Tasvirler*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Erol – Özdizbay, A. (2011). *Roma İmparatorluk Dönemi'nde Pontus – Bithynia Eyaleti'nde Agonlar ve Agonistik Sikkeler*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Gaebler, H. (1929). Das KOINOBOVAION ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ in Tarsos und Anazarbos, *ZfN* 39: 313 - 321.
- Gough, M. (1952). Anazarbus, *Anatolien Studies II*: 85-150.
- Grimal, P. (1997). *Mitoloji Sözlüğü. Yunan ve Roma*, (Çev. S. Tamgüç), Sosyal Yayınlar, İstanbul.
- Head, B.V. v.d. (1991). *Historia Numorum. A Manuel of Greek Numismatics*, Amsterdam.
- Herzog – Hauser, G. – Ziegler, K. (1943). Tyche, *RE VII A-1*: 1643 – 1696.
- Kaya, M. A. (2005). III. Gordianus'un Pers (=Sasani) Seferi: Güzergah, Savaşlar ve İmparatorun Ölümü, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XX, 1:157-167.
- Öztürk, B. (2010). *Roma İmparatorluk Çağı Küçükasyası'nda Dionysos Kültü*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Sayar, M.H. (1999a). Kilikya'da Tanrılar ve Kültürler, I.Uluslararası Kilikia Arkeolojisi Sempozyumu Bildirileri, *OLBA II (Özel Sayı I.Cilt)*: 131-154.
- Sayar, M.H. (1999b). Antik Kilikya'da Şehirleşme, *XII. Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Bildiriler, Cilt I*, Ankara: 193 - 216.
- Sayles, W.G. (2000). Zarbos and the cult of Zeus, *Nomismatika Khronika No.19*: 123-130.
- Levante, E. (1993). *Sylloge Nummorum Graecorum. Cilicie. France*, Paris, 1993.
- Levante, E. (1986). *Sylloge Nummorum Graecorum. Switzerland I. Levante – Cilicia*, Berne, 1986.
- Tahberer, B. (2005). *Antik Kilikia Sikkeleri*, Adana, (Çevrimiçi) https://www.academia.edu/1754707/ANTIK_KILIKIA_SIKKELERI, 11.01.2015.
- Ziegler, R. (2001), *Sylloge Nummorum Graecorum. Pfälzer Privatsammlungen, Band 6, Isaurien und Kilikien, Nr.1-586*, München, 2001.
- Ziegler, R. (1993). *Kaiser, Heer und Städtisches Geld, Untersuchungen zur Münzprägung von Anazarbos und anderer ostkilikischer Stadte*, 16. Ergh. TAM, Wien.
- Ziegler, R. (1988). *Münzen Kilikiens aus kleineren deutschen Sammlungen*, Vestigia 42, München.

Ziegler, R. (1985). *Städtisches Prestige und kaiserliche Politik, Studien zum Festwesen in Ostkilikien im 2. und 3. Jh. n. Chr.*, Duesseldorf.

Şekil 1: Kilikia Pedias haritası (Tahberer, 2005, s.7)

Şekil 2: Anazarbos kent planı (De Giorgi, 2011, s.126, fig. 3)

KATOLOG

Domitianus (M.S. 81 – 96)

Ö.y.: Domitianus'un defne taçlı başı, sağa. Sağda, yıldız; [AYTO KAI ΘΕ ΥΙΟΣ ΔΟΜΙΤΙ] Ι ΑΝΟΣ [ΣΕ ΓΕΡ]. Bordür içerisinde.

A.y.: Örtülü ve kuleli sur taçlı Kent Tanrıçası başı, sağa; [KAI] ΣΑΡΕΩ [Ν ΙΙΙ ΑΝΑΖΑΡΒΩ] ΕΤΟΥ [ΙΓΡ] (Yıl 113=94/95).

Ref.: Levante, 1993, 2018; Ziegler, 1993, 88.3.

1) AE 8.7 gr. Ö. Çamurdan Koleksiyonu No:1208.

Antoninus Pius (M.S. 138 – 161)

Ö.y.: Antoninus Pius'un ışın taçlı başı sağa; AYT KT ΑΙΑ ΑΔΡ ΑΝΤΩΝΙΝΟC CEB E Π Π.

A.y.: Örtülü ve kuleli sur taçlı Kent Tanrıçası başı, sağa; KAICAPEΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟC ΑΝΑΖΑΡΒ ΕΤ ΗΟΡ (Yıl 178=159/60).

Ref.: Levante, 1993, 2027; Levante, 1986,1387.

2) AE 8.8 gr. Ö. Çamurdan Koleksiyonu No:1422.

Marcus Aurelius (M.S. 161 – 180)

Ö.y.: Marcus Aurelius'un başı, sağa; [ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡΗΛΙΟC ΟΥΗΡΟC CEB VΠΓ].

A.y.: Dekastil tapınak, alınlıkta yıldız; [KAI ΤΩΝ ΠΡΟCΤΩ ΑΝΑΖΑΡΒ ΕΤ ΒΠΡ] (Yıl 182=163/4).

Ref.: Levante, 1986,1390.

3) AE 14.9 gr. Ö. Çamurdan Koleksiyonu No: 1275.

Commodus (M.S. 177 – 192)

Ö.y.: Commodus'un defne taçlı büstü, sağa; [M AYP H]KOMOΔOC CEB.

A.y.: Dekastil tapınak, alınlıkta yıldız; [KAIC T]ΩN ΠPOC ANAZOPBΩ ETO[YC BC] (Yıl 202=183/4).

Ref.: Ziegler, 2001, 149-51; Ziegler, 1993, 262-70.

4) AE 14.2 gr. Ö. Çamurdan Koleksiyonu No:1388.

Macrinus (M.S. 217 – 218)

Ö.y.: Macrinus'un defne taçlı başı, sağa; AYT K M OΠ CEV MAKPEINOC CEB.

A.y.: Kayalıkta oturan Kent Tanrıçası, sola. Sol eli kayalıkların üzerinde, sağ elinde buğday başağı tutuyor. Ayaklarının altında yüzün nehir tanrısı Pyramos, sola; KAIC TΩN ΠP ANAZ ENΔOΞ MHTPO PΩM TP[...] KEK ΓB ET EAC (Yıl 235=217).

Ref.: Levante, 1993, 2053.

5) AE 13.3 gr. Ö. Çamurdan Koleksiyonu No:1212.

Elagabalus (M.S. 218 – 222)

Ö.y.: Elagabalus'un defne taçlı ve giyimli büstü, sağa; [AY K M AY] AN[TΩNCINOC CE].

A.y.: Ayakta duran atlet. Sol elinde defne dalı tutuyor, sağ eliyle amphoradan kura çekiyor; [IEPOC O]IKOYM[ENIKOC AMK].

Ref.: Levante, 1993, 2060; Ziegler, 1993, 418.7.

6) AE 10.6 gr. Ö. Çamurdan Koleksiyonu No:1283.

Ö.y.: Elagabalus'un demiourgos taçlı ve giyimli büstü, sağa; AY K M AYP ANTΩNCINOC CEB.

A.y.: Ayakta duran togalı Elagabalus, sola. Elindeki phiale ile sunu yapıyor. Solda tropaion; **ANAZ CNΔO[Ξ MH]TPOΠ TPOΠE AMK ΓB CT MC** (Yıl 240 = 221/2).

Ref.: Levante, 1993, 2072; Ziegler, 1993, 462.2.

7) **AE** 15.6 gr. Ö. Çamurdan Koleksiyonu No:1211.

Ö.y.: Aynı kalıp.

A.y.: Benzer; **ANAZ CNΔOΞ MH TPOΠ TPOΠE AMK ΓB CT MC** (Yıl 240 = 221/2).

Ref.: Levante, 1993, 2072 benzeri.

8) **AE** 15.5 gr. Ö. Çamurdan Koleksiyonu No:1383.

Ö.y.: Elagabalus'un başı, sağa; **[AYT K M AY]P ANTΩ[NEINOC CEB].**

A.y.: Ödül vazosu, agonistik masa üzerinde; **ANAZAPBOY TPIC TH ΓB [AMK].**

Ref.: Ziegler, 1993, 348.1.

9) **AE** 5.9 gr. Ö. Çamurdan Koleksiyonu No:793.

Alexander Severus (M.S. 222 – 235)

Ö.y.: Alexander Severus'un defne taçlı ve giyimli büstü, sağa; **[AYT K M A C] AΛEΞANΔPOC.**

A.y.: Biga üzerinde, omzunda tropaion tutan Nike; **ANAZ MHT AMK ΓB CT BMC.**

Ref.: Ziegler, 1993, 492.1.

10) **AE** 12.5 gr. Ö. Çamurdan Koleksiyonu No: 1276.

Ö.y.: Benzeri.

A.y.: Biga üzerinde, omuzunda tropaion tutan Nike; ANA[Z M] HTPOΠO ΓB AMK.

Ref.: Ziegler, 1993, 491.

11) AE 14.1 gr. Ö. Çamurdan Koleksiyonu No:1687.

Ö.y.: Alexander Severus'un ışın taçlı başı, sağa; AYT K M A [CCO] AΛCΞ[ANΔPOC].

A.y.: Atların çektiği bigayı süren Nike, sağa. Omzunda tropaion tutuyor; ANAZ ENΔOC [MHTPO] ΓB.

Ref.: Ziegler, 1988, 1083.

12) AE 10.6 gr. Ö. Çamurdan Koleksiyonu No:1203.

Ö.y.: Alexander Severus'un defne taçlı başı, sağa; AYT K M A CEO AΛCΞANΔPOC.

A.y.: Panterlerin çektiği bigayı süren Dionysos, sağa; AN[AZ ENΔOCΞ M]HT BΓ CT HMC (Yıl 248 = 229/30).

Ref.: Ziegler, 1993, 519.; v. Aulock, 1966-8, 5491.

13) AE 17.5 gr. Ö. Çamurdan Koleksiyonu No:1215.

Ö.y.: Alexander Severus'un ışın taçlı başı, sağa; **ΑΥΤ Κ Μ ΑΥ CΕ[ΟΥ
ΑΛCΕΝΔΡΟC].**

A.y.: Diademli Zeus başı sağa; **[ΑΝΑΖ CΝΔΟΞ] [ΜΗΤΡΟ CΤ ΗΜC] ΒΓ.** (Yıl 248 = 229/30).

Ref.: Ziegler, 1988, 1076.

14) AE 5.2 gr. Ö. Çamurdan Koleksiyonu No:1242.

III. Gordianus (M.S. 238 – 244)

Ö.y.: III. Gordianus'un ışın taçlı ve giyimli büstü, sağa; **ΑΥΤ Κ Μ ΑΝΤ
ΓΟΡΔΙΑΝΟC CΕΒ.**

A.y.: Kayalık üzerinde oturan şehir tanrıçası Tykhe ve ayakları önünde yüzen, nehir tanrısı Pyramos; **ΑΝΑΖΑΡΒΟΥ CΝΔΟΞ ΜΗΤΡΟΠΟ ΓΒ CΤ ΒΙ[C].**

Ref.: Ziegler, 1993, 721.2.

15) AE 19.1 gr. Ö. Çamurdan Koleksiyonu No:1385.

I. Philippus (M.S. 244 – 249)

Ö.y.: I. Philippus'un ışın taçlı ve giyimli büstü, sağa; **ΑΥΤ Κ Μ ΙΟΥΛ ΦΙΛΙΠΠΟC
CΕΒΑC.**

A.y.: Tahtta oturan Koinoboulion, cornucopiae tutuyor ve önündeki amphoraya çakıl taşı atıyor. Solda ağaç; **[ΑΝΖΑΡΒΟΥ ΜΗΤΡ]ΟΠΟ CΤ ΓΕC [CΛΕΥ]ΘΕΡΟΝ
[ΚΟΙΝΟΒΟΥ]** (Yıl 263 = 244/5).

Ref.: Ziegler, 1993, 736; Levante, 1986, 1491.

16) AE 16.7 gr. Ö. Çamurdan Koleksiyonu No:1542.

II. Philippus, caesar (M.S. 244 – 249)

Ö.y.: II. Philippus'un defne taçlı ve giyimli büstü, sağa; **Μ ΙΟΥΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ
ΚΑΙΣΑΡ.**

A.y.: Globus üzerinde capricornus, sola; **ΑΝΑΖΑΡΒΟΥ ΜΗΤΡΩΠΟΥ ΕΤ ΓΕΣ** (Yıl
263 = 244/5).

Ref.: Ziegler, 1993, 728.1.

17) AE 8.7 gr. Ö. Çamurdan Koleksiyonu No: 866.

Volusianus (M.S. 251 – 253)

Ö.y.: Volusianus'un defne taçlı başı, sağa; **[ΑΥ]Κ ΟΥΟ[ΛΟ]ΚΙΑΝΟ[Σ] ΕΕ**.

A.y.: Globus üzerinde copricornus, sağa; **ΑΝΑΖ [Α Κ Μ ΜΗΤΡ] ΓΓ ΕΤΟΣ** (Yıl 270
= 251/2).

Ref.: Levante, 1986, 1507.

18) AE 7.6 gr. Ö. Çamurdan Koleksiyonu No:1561.

I. Valerianus (M.S. 253 – 260)

Ö.y.: I. Valerianus'un defne taçlı ve giyimli büstü, sağa; **ΑΥΤ Κ Π ΛΙΚ
ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟΥ ΚΕ[Β].**

A.y.: Sella Curulis üzerinde oturan Valerianus ve Gallienus, sola; **ΑΥΤ Κ
ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟΥ ΑΝΑΖΑΡΒ ΑΥΤ ΓΑΛΛΙΗΝΟΥ ΑΜΚ ΒΟΣ.** (Yıl 272 =
253/4).

Ref.: Levante, 1986, 1514.

19) AE 12.8 gr. Ö. Çamurdan Koleksiyonu No:1419.

Ö.y.: Aynı kalıp.

A.y.: Altı adet ödül tacı; ANAZAPBOY ΓΓ ΕΤ ΒΟC [AMK] (Yıl 272 = 253/4).

Ref.: Levante, 1993, 2161.

20) AE 15.4 gr. Ö. Çamurdan Koleksiyonu No:1373.

Ö.y.: Aynı kalıp.

A.y.: Altı adet ödül tacı; AMK ΓΓ ΕΤ ΒΟC ANAZAPBOY (Yıl 272 = 253/4).

Ref.: Ziegler, 1993, 837.13.

21) AE 13.6 gr. Ö. Çamurdan Koleksiyonu No:1378.

Ö.y.: I. Valerianus'un ışın taçlı ve giyimli büstü, sağa; AYT K OYAAEPIANOC CC.

A.y.: Ödül vazosu; üç aslan ayaklı, agonistik masa üzerinde, içinde palmye dalı;

ANAZAPB ΜΗΤΡΟΠΟΛ ΓΓ AMK T ΕΤ ΒΟC (Yıl 272 = 253/4).

Ref.: Levante, 1993, 2144-5; Ziegler, 1993, 808. 18.

22) AE. 15.7 gr. Ö. Çamurdan Koleksiyonu No:1659.

